

**VARUH ODNOSOV
V VERIGI PRESKRBE S HRANO**
Republika Slovenija

Povzetek poročila varuh odnosov v verigi preskrbe s hrano

Primeri dobrih poslovnih praks:

- Intenzivna **promocija slovenskih izdelkov v nekaterih trgovskih verigah:**
- Odlično **sektorsko sodelovanje med pridelovalci** kmetijskih pridelkov in izdelkov:
- **Uvajanje novih lokalnih ponudnikov in produktov** na lokalnih tržnih mestih
- **Uvajanje proizvodov slabšega videza (suša, toča idr.)**
- **Vztrajanje pri neto nabavni ceni.**
- **Reja perutnine** s subvencijami za nove rejce oziroma novimi površinami za rejce.
- **Tveganje glede nihanja cen krme** za pogodbene rejce prevzamejo kupci perutnine.
- **Pošten obračun dogovorjenih količine prodanih v akcijskih ponudbah.**
- **Interno usposabljanje o načelih kodeksa dobrih poslovnih odnosov.**
- **Ponudba le slovenskega krompirja v času sezone.**
- **Uvajanje novih slovenskih dobaviteljev.**

V letu 2018 je varuh zaznal domnevno nedovoljena ravnanja in nepoštene prakse, ki jih **do svojih dobaviteljev izvajajo trgovske verige:**

- Plačilo blaga po nabavnih akcijskih cenah izven časa trajanja akcije,
- vsiljevanje plačil, popustov, rabatov, super rabatov izven fakture (dobropisi, protifakture ipd.),
- prispevek za uvrščanje dobavitelja in/ali asortimana,
- 60-dnevi rok za potrditev povišanja cen na pobudo dobavitelja,
- pritisk trgovine za znižanje cen se to izvede v le nekaj dneh,
- prenašanje generičnih trženjskih dejavnosti na dobavitelje,
- nepošteno visoke pogodbene kazni zaradi zamud pri dobavi, včasih zaradi višje sile (npr. prometa) le za eno uro,
- vračilo dostavljenih, a neprodanih izdelkov, oziroma zaračunavanje nadomestila za odstranitev teh izdelkov kakor tudi izdelkov, ki jim je potekel rok uporabnosti, razen v primeru izdelkov, ki so bili trgovcu dostavljeni prvič,
- številni v pogodbi nedoločeni prispevki za trženjske dejavnosti (oglaševanje, pozicioniranje, izpostavitve ipd.),
- prispevek za kritje dela logističnih stroškov kupca (distribucija blaga) po dobavi,
- prispevek za ohranitev, širjenje asortimana/dobavitelja,
- nadomestilo za zmanjšanje prometa ali marže kupca zaradi zmanjšane prodaje določenega blaga,

**VARUH ODNOSOV
V VERIGI PRESKRBE S HRANO**
Republika Slovenija

- neprevzem dogovorjenih količin izdelkov v skladu z dogovorjeno dinamiko odkupa,
- prenos poslovnega tveganja na dobavitelja in zaračunavanje povračil za kalo, razlitje, poškodbe in/ali kraje po dobavi oziroma prevzemu izdelkov,
- prispevek za paletno mesto,
- pogojevanje sklenitve pogodbe oziroma poslovnega sodelovanja s kompenzacijo protidobave kmetijskih proizvodov ali živil in/ali storitev od kupca ali njegovih odvisnih podjetij,
- zahteva kupca, da dobavitelj ne prodaja izdelkov drugim kupcem po nižjih cenah od tistih, ki jih plača sam,
- prispevki za širitev prodajne mreže trgovca, izboljšanje ali preureditev obstoječih prodajnih mest, širitev skladiščnih zmogljivosti trgovca, širitev distribucijskega omrežja kupca,
- redno koriščenje dodatnega popusta (ki je višji od katerekoli obrestne mere, tudi zamudne obrestne mere) za plačilo faktur pred rokom zapadlosti (*cassasconto*),
- prispevki za postavitve izdelkov na police na prodajnih mestih trgovca,
- prodaja blaga končnemu potrošniku pod nabavno ceno blaga,
- prekinitve naročil posameznega blaga ali bistveno zmanjšanje naročila brez predhodnega pisnega obvestila trgovca v roku, določenem v pogodbi,
- nadomestilo za razkladanje dobavljenega blaga,
- povračilo stroškov za sklenitev pogodbe, nesorazmernimi z dejanskimi stroški,
- pogojevanje sklenitve ali podaljšanja pogodbe z zahtevo za proizvodnjo in dobavo izdelkov za trgovske blagovne znamke, ki veljajo za zamenljive z izdelki blagovne znamke dobavitelja,
- zaračunavanje v pogodbi nedogovorjenih aktivnosti,
- nepregledno zmanjšanje količine in/ali vrednosti naročil blaga standardne kakovosti,
- povračilo stroškov za skladiščenje in ravnanje z blagom po dostavi,
- zahteva po ekskluzivnosti prodaje drugih izdelkov, ki jih dobavitelj ne proizvaja za kupca kot trgovsko blagovno znamko,
- prodaja blaga končnemu potrošniku blaga pod trgovsko blagovno znamko pod lastno ceno proizvodnje,
- prenos poslovnega tveganja na dobavitelja po dobavi za stroške glob in drugih kazni,

Te domnevno nepoštene prakse je ugotovila tudi Javna agencija RS za varstvo konkurence v sektorski raziskavi, ki jo je opravljala v letih 2016 in 2017 na podlagi domnevno nepoštenih praks, ki jih je priglasil varuh odnosov v verigi preskrbe s hrano.

Domnevno nepoštene prakse so bile zaznane tudi pri **živilskopredelovalnih podjetjih**:

- zamuda pri plačilu kupljenega pridelka (tudi do 45 dni po dogovorjenem roku plačila),
- enostransko znižanje nabavnih cen surovine (prodajnih cen na kmetijah ali zadrugah),
- potvarjanje porekla blaga prehranskih izdelkov (praviloma iz tujega v slovensko poreklo).

**VARUH ODNOSOV
V VERIGI PRESKRBE S HRANO**
Republika Slovenija

Nekatera kmetijska gospodarstva so opozorila na domnevno nepoštene prakse, ki jih izvajajo **kmetijske zadruga**:

- zamuda pri plačilu kupljenega pridelka ali izdelka,
- visoki stroški logistike pri organiziranju odkupa pridelkov,
- vezana trgovina pri odkupu pridelkov posamezne kmetije z nakupom reprodukcijskega materiala po nekonkurenčnih cenah,
- nespoštovanje pogodbenih zavez,
- načrtovanje odkupa pridelkov od kmetov brez pogodbe.

Domnevno nepoštene prakse je varuh zaznal tudi pri **javnih prehranskih obratih** (vrtci, šole, bolnišnice, domovi za ostarele, zapori idr.):

- zamuda pri plačilu kupljenega pridelka,
- nespoštovanje pogodbenih količin odkupa prehranskih izdelkov oziroma velika razhajanja v količini izdelkov iz javnega naročanja in dejanskega letnega naročila.

USPEŠNO ODPRAVLJENE NEPOŠTENE PRAKSE IN NEDOVOLJENA RAVNANJA

Nekatere sume nedovoljenih ravnanj in nepoštenih praks je varuh skušal odpraviti sam, čeprav nima nobenih posebnih pristojnosti. Vpliv varuha odnosov v verigi preskrbe s hrano je predvsem preventiven. Znova poudarjam, da je v letu 2018 (do razrešitve varuha) tudi pri uvajanju novih domnevno nedovoljenih ravnanj nastalo zatišje zaradi prehodnega obdobja iz ZKme-1E.

PREDLAGANI UKREPI ZA PREPREČEVANJE NEDOVOLJENIH RAVNANJ IN NEPOŠTENIH PRAKS TER UČINKOVITEJŠE DELO VARUHA

Pravica vpogleda varuha odnosov v verigi preskrbe s hrano v pogodbeno razmerja med partnerji v verigi preskrbe s hrano

Pravica do vpogleda v pogodbe, sklenjene med deležniki, bi po našem mnenju že sama po sebi povzročila, da bi bilo v pogodbenih določilih med udeleženci manj nepoštenih dogovorov oziroma takšnih, od katerih ima koristi le ena (močnejša) stranka. Ne glede na to, da tej pravici ob vsakem letnem poročilu nasprotuje Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, ocenjujem, da bi bila ta pravica smiselna predvsem zaradi preventivnega učinkovanja

**VARUH ODNOSOV
V VERIGI PRESKRBE S HRANO**
Republika Slovenija

Prepoved prodaje pod nabavno ceno

Izračun evropsko primerljivih lastnih cen

Namen izračuna evropsko primerljivih lastnih cen posameznih prehranskih izdelkov je, da se zakonsko zaščitijo primarni pridelovalci tako, da prodajna cena posameznih izdelkov kjerkoli v verigi preskrbe s hrano ne sme biti nižja od izračunanih cen.

Določitev obveznega deleža prehranskih izdelkov slovenskega porekla

Določitev obveznega minimalnega deleža prodaje prehranskih izdelkov domačega porekla v trgovskih verigah in pri porabi v javnih prehranskih obratih posamezne države predlaga zaradi povečevanja državne prehranske varnosti.

v letu 2018 je varuh naročil dve raziskavi Analiza strukture prehranskih izdelkov v trgovskih verigah glede na poreklo izdelka in surovine ter glede na tip blagovne znamke in analiza strukture izdelkov dejanskega nakupa, ki sta med drugim ugotovili da:

- se povečuje promocija prehranskih izdelkov in dobaviteljev slovenskega porekla, predvsem tam, kjer je razvita ŽPI
- povečana promocijska aktivnost povezana z domačo, lokalno prehrano v diskonterjih zajetih v raziskavo
- ostaja intenzivna promocija tuje zelenjave in sadja tudi takrat, ko je na razpolago dovolj domačih proizvodov,
- je na policah več kot 60%domačih prehrambenih proizvodov,
- med blagovnimi znamkami prednjačijo proizvajalčeve blagovne znamke, skoraj polovica artiklov z blagovno znamko pa nosi znak trgovinske blagovne znamke,
- da se potrošniki zanimajo za poreklo proizvodov,

Igor Hrovatič

Varuh odnosov v verigi preskrbe s hrano